

Utlåtande gällande utkastet till regeringens proposition till riksdagen om ändring av elev- och studerandevård (1287/2013)

Hänvisning: begäran om utlåtande, diarienummer VN/477/2021.

Åbo Akademi (nedan ÅA) konstaterar i förhållande till regeringens förslag om ändring av lagen om elev- och studerandevård följande. I fråga om de två punkter som regeringen efterlyser kommentarer på i sin begäran anser ÅA att den första frågan kan besvaras jakande, dock under förutsättning att det i 7 § nämnda förslaget om 60 studiepoäng i socialt arbete eller studier som hör till en sådan högskoleexamen som avses i 8 § 1 mom. i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården strykes enligt följande:

7 §

Elevhälsans psykolog- och kuratorstjänster

Behörig att verka som kurator är den som avlagt en sådan högskoleexamen som avses i 7 § eller 8 § 1 mom. i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015). Som kurator kan även verka en person som har en för uppgiften lämplig högskoleexamen inom det sociala området, pedagogik eller beteendevetenskaper. ~~I utbildningen ska ingå eller utöver den ha avlagts högskolestudier som omfattar 60 studiepoäng och som består av universitetsstudier i socialt arbete eller studier som hör till en sådan högskoleexamen som avses i 8 § 1 mom. i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården.~~ Varje läroanstalt ska ha tillgång till tjänster som tillhandahålls av elevhälsans psykolog och ansvariga kurator, som är en sådan yrkesutbildad person som avses i 7 § i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården.

När det gäller regeringens andra fråga är ÅA:s svar nekande.

Som bakgrund och motivering till ovanstående ställningstaganden anför ÅA följande. I utkastet till proposition om ändring av lagen elev- och studerandevård (s. 9 i den svenskspråkiga versionen) konstateras att målet med reformen är att stärka det förebyggande arbetet elev- och studerandevård samt att göra dessa tjänster tillgängliga för alla studerande enligt deras individuella behov. Därtill sägs att arbetet för att främja elevers och studerandes hälsa i första hand ska i form av förebyggande arbete samt att det härvidlag behövs kuratorer med stark kompetens och yrkesskicklighet. Detta menar man även ska befrämja rekryteringen av skolkuratorer i framtiden.

ÅA utbildar i dag politics magistrar med utvecklingspsykologi eller socialpolitik som huvudämne. Dessa är enligt den ändring som gjordes i lagen elev- och studerandevård år 2016 (1501/2016) behöriga för skolkuratorsbefattningar. Enligt en inofficiell kartläggning som Korsholms kommun lät utföra år 2016 hade nästan hälften av det totala antalet på 41 skolkuratorer i Österbotten en utbildning som politics magister med utvecklingspsykologi eller socialpolitik som huvudämne. Det kan även konstateras att en socialvetenskaplig högre högskoleutbildning av denna typ lämpar sig väl för skolkuratorsbefattningar. Anledningen till

detta är dels utbildningens innehåll och lämplighet med tanke på arbetet för att främja elev- och studerandehälsan, dels att utbildningen under en lång tid har bidragit till att trygga tillgången på skolkuratorer. Detta har i sin tur gjort att elev- och studerandehälsan i nationell jämförelse är relativt god i de områden för vilka ÅA utbildat skolkuratorer. Ur en statistisk eller ändamålsenlig synvinkel finns det således inga grunder för att ta bort möjligheten för ÅA-utbildade politices magistrar med utvecklingspsykologi eller socialpolitik att verka som behöriga kuratorer. En sådan åtgärd skulle snarare underminera än stärka möjligheten till ett effektivt och förebyggande elev- och studerandevårdsarbete och hota en jämlik tillgång till elev- och studerandevård.

Dessutom anser ÅA att den föreslagna ändringen av behörighetsvillkor även hotar andra av regeringens målsättningar med lagändringen, såsom målet att trygga tillgången till behöriga skolkuratorer. Orsaken är att det redan råder brist på behöriga socialarbetare i såväl Österbotten som i sydvästra Finland, vilket i sin tur gör att en inskränkning av behörigheten enligt den modell regeringen nu föreslår högst troligen skulle försvåra rekryteringen av behöriga skolkuratorer. Dessutom skulle detta även troligen försvåra rekryteringen av behörig arbetskraft till svensk eller tvåspråkiga socialarbetarbefattningar i många kommuner, inte minst i Österbotten. Till saken hör även att det i nuläget inte finns någon permanent socialarbetarutbildning på svenska vare sig i Österbotten eller Sydvästra Finland. Inte heller finns det i nuläget någon utbildningsanordnare i vare sig Österbotten eller sydvästra Finland som på kontinuerlig basis kunde erbjuda de 60 studiepoäng kompletterande studier som enligt lagförslagets 7 § föreslås ska krävas för andra än de som har socialarbetar- eller socionom-YH-utbildning.

Avslutningsvis kan konstateras att det inte finns några skäl för att inskränka behörigheten för skolkuratorsbefattningar som regeringen föreslår. Det finns inget som talar för att behörigheten för att fungera som skolkurator måste bygga på utbildning enbart i socialt arbete. Ännu mindre logik finns det enligt ÅA i förslaget att en lägre högskoleutbildning i form av socionom-YH-utbildning ska ge behörighet, medan en högre socialvetenskaplig högskoleutbildning såsom den som ÅA erbjuder i Vasa inte ska göra det. Därför anser ÅA att lagförslagets 7 § måtte ändras enligt ovanstående modell. Att rekalkibrera behörighetslagstiftningen för skolkuratorsbefattningar i akt och mening att stärka elev- och studerandehälsan samt att göra tillgången till den mer jämlik är enligt ÅA ett viktigt förslag, men detta uppnås inte via begränsningar av behörigheten som sätter utbildningar i socialt arbete eller socionom-YH- utbildningar framom andra lämpliga högre högskoleutbildningar, såsom de av ÅA utbildade politices magistrarna med utvecklingspsykologi eller socialpolitik som huvudämne. En dylik inskränkning skulle snarare motverka regeringens ambitioner än stöda dem.

Utlåtandet är skrivet av professor Mikael Nygård.

Åbo, 22.6.2021

Rektor Moira von Wright

Kommentarer gällande utkastet till regeringens proposition till riksdagen om ändring av elev- och studerandevård (1287/2013)

Rörande själva huvudfrågan (kuratorers kompetenskrav):

Skolkuratorns huvudsakliga uppgift är att vara skolans socialarbetare, dvs. den som känner till lagstiftning, offentlig förvaltning, sociala förmåner etc. Kuratorns utbildning måste således ge kompetens i dessa ämnesområden. I elevvården behövs mångprofessionellt samarbete som blir lidande om a) det finns för få professionella personer som arbetar inom elevvården, och b) om det är oklart vilka professionella som finns i skolorna och vilka deras respektive roller är. På vilka olika vis denna kompetens kan erhållas bör förtydligas och behövliga studier borde vara avlagda före man inleder kuratorsjobb. Kompetensen kan inte erhållas på basis av arbetserfarenhet. Dock borde kuratorer som redan erhållit kompetens på basis av arbetserfarenhet få behålla sin kompetens, eller erbjudas möjlighet till kompletterande utbildning under en övergångsperiod.

Sedan två synpunkter rörande lagförslaget i största allmänhet:

1. Den förslagna mängden elever/studerande per psykolog är fortsättningsvis mycket högt (64% högre än förbundets rekommendation). Under pandemin har efterfrågan på skolpsykologernas tjänster ökat (dvs fler av de 780 eleverna är normalt behöver hjälp från skolpsykologen), det finns också evidens för att elevers välmående blivit sämre under senare tid, möjligen pga. den stränga konkurrenssituationen om studieplatser vid andra och tredje stadiet. Detta skulle motivera ett lägre antal studerande per psykolog.
2. Det vore viktigt att förtydliga kuratorernas och psykologernas roller i lagförslaget (kuratorer som inte är psykologer till utbildningen saknar t.ex. kompetens i att genomföra utredningar och psykosociala interventioner, fast de ofta gör den typen av uppgifter i praktiken. Detta leder till att psykologernas och kuratorernas

yrkesroller "smälter ihop" på ett olämpligt sätt – eleverna, lärarna och föräldrarna har inte klart för sig vilka kompetenser och uppgifter som ligger på kuratorns respektive psykologens bord pga. hur detta sköts i nuläget).